

Intervju sa visokim predstavnikom Valentinom Inzkom

Razgovarao: Erol Avdović

Dnevni avaz: I ovog puta prate Vas horske kritike, ne samo predsjednika RS Milorada Dodika nego i drugih iz manjeg bosanskohercegovačkog entiteta – koji kažu da Vi u UN-u redovno predstavljate situaciju u BiH lošijom nego što jest. Što bi se, zapravo, dogodilo ako OHR stvarno ne bi bio u BiH, bi li zemlja ponovno skliznula u sukob?

Valentin Inzko: Ne bih ja svoju političku snagu precjenjivao, a ne bih odgovarao ni na hipotetička pitanja – što bi bilo kada ne bi više bilo međunarodne zajednice u BiH. Ali, ja sam siguran da je ona još potrebna u BiH. I u takvom sastavu kakav je sada. Imamo još europsku vojsku, tu je EUFOR, europsku policiju i tu je još posebni predstavnik i šef Delegacije EU Peter Sorensen. I tu je još visoki predstavnik. Mislim da je ta konstelacija potrebna. A, naravno, mi svi želimo, pogotovo ja želim, da međunarodna prisutnost bude sve manje potrebna u BiH.

Rok trajanja

Dnevni avaz: Ipak, ti bosanskohercegovački političari pokazuju vidnu nervozu zbog Vašeg produženog boravka u BiH. Možete li reći koliko dugo i zbog čega će se još produžavati “rok trajanja” OHR-a?

Valentin Inzko: Više puta naveo sam primjer svoje zemlje, gdje su pobjedničke – savezničke snage oslobodile Austriju i ostale deset godina. Sve dok nisu bile sigurne da se nacizam neće vratiti. A kada su bili sigurni da se demokracija

konsolidirala, onda su odlučili da se povuku, tek 1955. godine. To je neki sličan model koji ja vidim za BiH, da se međunarodna zajednica povuče kada se dođe do toga da su stvari nepovratno dobre i da je Bosna na sigurnome putu prema Bruxellesu. A u Bruxellesu su, kao što znate, dvije organizacije – Europska zajednica i NATO. Ali, BiH je već potrošila 16 godina i, iako se gotovo svi zaklinju u Bruxelles, čini se da mnogima faktor vremena na tom putu malo znači.

Dnevni avaz: Vas optužuju da ste kao liječnik koji liječi ljude od bolesti od koje više ne boluju?! Dodik Vas je zbog toga u pismu tužio generalnom tajniku UN-a Ban Ki-Munu sugerirajući da Vi sebi u BiH izmišljate posao. Kako na to odgovarate?

Valentin Inzko: Bio bih sretan da sam posljednji visoki predstavnik, a pogotovo bih bio sretan da visoki predstavnik nije uopće potreban. Daytonski sporazum je sporazum o miru, i Ustav je tamo dogovoren samo kao aneks. Kreatori Daytona bili su svjesni toga, da Ustav nije perfektan. Recimo tamo su zaboravili ugraditi instituciju vrhovnog suda. I zbog toga je pored Aneksa 4, a to je Ustav, tada usuglašen i Aneks 10. To je o visokom predstavniku. Ja imam svoj mandat i moram ga ispunjavati svidjelo se to nekome ili ne.

Dnevni avaz: A hoće li tako i ostati ili ćete nešto mijenjati?

Valentin Inzko: Možemo razmišljati o drugim modelima, ali mislim da će tako ostati u dogledno vrijeme dok članice PIC-a ne odluče drukčije. Jer, oni su, ne zaboravimo, Upravni odbor, dakle oni upravljaju, i u nekom smislu upravljaju i mojim radom. Ali, mogu vam odavde iz Njujorka reći da se o tome momentalno ne razmišlja.

Dnevni avaz: Kada ste već spomenuli Vaše dobre odnose s Beogradom, ne čini li Vam se da Dodik i Tadić igraju neku igru, kako to kažu u Americi, “dobrog i lošeg policajca”, a da

u biti rade isto, pri čemu Dodik, iako je Bosanac, više radi ili navija za Srbiju nego za BiH?

Valentin Inzko: Predsjednika Tadića poznajem već 29 godina. Upoznao sam ga kada sam bio mladi diplomat, zadužen za tisak i kulturu, 1982., u Beogradu, a tada sam upoznao i njegovu obitelj. Moram kazati da su sve izjave (o BiH, op. a.) predsjednika Tadića konstruktivne i korektne. Iako njemu nije teško zbog ovih izjava, recimo Srebreničke deklaracije, pa Istanbulske deklaracije, on politički u Srbiji uvijek gubi poslije toga... Kada je prošli put bio u Sarajevu i posjetio kuću gdje se rodio i živio šest godina, osam prozora se otvorilo i svi su ga toplo pozdravili. Mislim da je takav njegov osjećaj prema Sarajevu. A predsjednik Dodik zato je kritizirao Beograđane, zašto oni imaju takav odnos prema Sarajevu.

Odgovor skepticima

Dnevni avaz: Kako odgovoriti skepticima poput mene, može li se takvom strategijom pomoći da odgovornost bosanskohercegovačkih političara evoluirá sama po sebi nabolje, a da Dodik postane bar "politički Bosanac"?

Valentin Inzko: Prvo moram kazati da su neki ljudi ili mediji u Federaciji doista opsjednuti Dodikom. On, naravno, dosta puta daje problematične izjave. Ali, zamislite kada bi čovjek tako sa svojom suprugom svaki dan postupao, da joj upućuje samo negativne komentare, onda taj brak ne bi imao mnogo šansi. Što se Dodika tiče, doista bismo željeli vidjeti da on koristi svoje pozitivne talente, jer, osim negativnih, on ima i te druge talente. Rekao sam mu to osobno: On bi mogao biti lokomotiva cijelog regiona...

Dnevni avaz: A da li bi prvo mogao biti "politički Bosanac"?

Valentin Inzko: Da! I to bi on mogao biti. On je jedanput rekao i u više navrata ponovio lijepe riječi za BiH. Recimo, za međuentitetsku liniju jedanput je kazao da se ona u

budućnosti neće osjećati. Treba ga na to podsjetiti! On je, ipak, dijete s Kozare, a roditelji su mu bili antifašisti.

Dnevni avaz: O čemu ćete razgovarati u Washingtonu i jesu li istinite medijske tvrdnje da Amerika navodno mijenja svoj odnos prema zapadnome Balkanu?

Valentin Inzko: Osim predavanja na Sveučilištu "John Hopkins", susrest ću se sa zamjenikom državne tajnice Vilijamom Bernsom (William Burns), a bit ću i u nacionalnom Vijeću za sigurnost (u Bijeloj kući, op. a.). Što se Amerike tiče, mislim da državna tajnica Hilari Klinton (Hillary Clinton) ima jedan vrlo zanimljiv pristup, kroz upotrebu "soft diplomacije", koja je u svijetu bila vrlo uspješna, a ona je koristi na vrlo inteligentan način. Istodobno, osjećam povećani interes Obamine administracije, pogotovo državne tajnice, jer na kraju ona je i emocionalno vezana uz BiH preko svog muža.

Dnevni avaz: Po čemu to osjećate?

Valentin Inzko: Recimo, prošle godine, a na to upravo sada treba podsjetiti, mislim da je to bilo 18. listopada, gospođa Klinton odlučila se da, od nekih 180 do 200 američkih veleposlanstava u svijetu, dođe i otvori novo Američko veleposlanstvo u Sarajevu. Ne bi se to u BiH smjelo zaboraviti. Očito, njoj je bilo vrlo važno da osobno otvori baš to veleposlanstvo. Treba opet podsjetiti i na njezin sastanak s bošnjačkom, srpskom i hrvatskom omladinom u Sarajevu. Ona se doista oduševila tim skupom od oko 400 mladih. Znam, isto tako, pouzdano, kad god je Hilari Klinton imala sastanak s europskim ili svjetskim liderima, ona se raspitivala kako idu stvari u BiH. Tako je i s njezinim interesom u State Departmentu. Zato sam joj vrlo zahvalan, da pored svih problema, od Libije do Sirije, i krize eura, ona nalazi vremena da se taj interes za BiH nastavi.

Dnevni avaz: No, hoće li se taj obnovljeni američki interes za BiH, promijeniti?

Valentin Inzko: Ja očekujem taj kontinuitet. A kada je riječ o potpredsjedniku Bidenu, sjećate se njegovog obećanja o dolasku tadašnjeg zmjenika državne tajnice Stajnera (Steinberg) u Sarajevo? On je dolazio u BiH ravno šest puta; samo je u Japanu bio još toliko puta od svih drugih zemalja svijeta. To su činjenice.

Puna torba kritika

Dnevni avaz: U UN ste došli s torbom punom kritika zbog izostanka političkog kompromisa u BiH. Što Vi možete učiniti da se taj kompromis ubrza ili dosegne barem u neko doba?

Valentin Inzko: Za Vijeće sigurnosti izdvojio sam samo neke izjave koje su bile najdeplasiranije, ali mislim da je odgovornost kod šest stranaka, jer su one dobile mandate od svojih birača da se dogovore i sastave vladu. A BiH je, evo, 13 mjeseci bez nove vlasti. Birači su ih birali da vladaju, a ne samo da pričaju, pa ovih šest stranaka zato ima najveću odgovornost. Imam ipak neke signale, jer sam u stalnom kontaktu sa strankama, i mislim da se baš ovih dana može, ipak, nešto pomaknuti.

Dnevni avaz: Znači, poslije Vašeg boravka u SAD, imate više optimizma da će Vas u Sarajevu dočekati konkretni koraci prema uspostavi vlasti?

Valentin Inzko: Možda zvuči cinično da sam optimist poslije 13 mjeseci bez nove vlade, ali je tako.

Jedino se BiH ne može zaštititi

Dnevni avaz: Je li američki Dayton, zapravo, kriv za ovakvo stanje u BiH?

Valentin Inzko: Dayton je, naravno, donio mir, završen je rat. Ali, istina je da je ustavna struktura vrlo komplicirana i skupa. To je, međutim, bilo potrebno. Alija Izetbegović želio je državu i ona je opstala. Srbi su tražili Republiku Srpsku i

dobili su je. Hrvati su tražili kantone i dobili su ih. Mnogo je tu mehanizama kako svako može sebe štititi. Ti su mehanizmi sada u nekom smislu kontraproduktivni, jer mnogo je zlouporabe. Jedino bosanskohercegovačka država ne može štititi samu sebe.

Dnevni avaz: Kako se uopće sve to može prevazići?! Da li samo reformama, kao što je provedba odluke u slučaju "Sejdić – Finci", ili nekim novim barem političkim bosanstvom kako bi se izašlo iz političkog ćorsokaka u koji je BiH satjerana?

Valentin Inzko: Treba to biti jedan dobar miks individualnih i građanskih prava i prava konstitutivnih naroda, da dođe do jedne fine mješavine. Da u BiH bude normalno kao što je to, recimo, u Poljskoj, u kojoj je jedan fenomenalni premijer Tusk predstavnik nacionalne manjine, Kašubi, koje je svega oko 200 000 među milijunima Poljaka. I nikome to ne smeta! Imate i predsjednika Slovačke hrvatskog podrijetla – Gašparovića. Ili, recimo, i bivši slovački predsjednik Schuster bio je Nijemac. Građani BiH moraju dobiti istu šansu s ostalima.